

Kundsa küla ilosap mälestus

Miss' o valla maiõ pääl ek-sistiir viil täambäde päävani Kundsa küla. Innitsel aol oll küllä rahvast täüs. Inemise' tei' tüüd, hariti põllulapikõst, õga majapidämisõh oll üts vai kats piimälähmä, tsiapõrssiit ja nii edesi. Hainategemisõ aol, kui lätsit tiid piteh, sis tuu õdak oll nigu väiga hüä tervendäv hõng süämele.

Kõiks' o oelom no' tõistsaganõ, tiia-i inäp midä suuvi' vai tahta'. Kõik om pää pääle püürdüni'. Tulõ aig, ku õgaüts ots ummi juuri, käänd näo latsõpõlvõ, tahtva' õga hinna iist esivanõmbidõ tarkuisi.

A mille ma kiroda tuust aost, mia om müüda lännü, a selle — sääntsit kõvvu miihhi olõ-i inäp, nigu oll mu vanaesä Kiril. Tä ehit kats maj-

ja. Setomaa oll sõa tallõrmaa, vindläse' ja säksläse' palodi' maahha, sis Kiril ehit kolmada kodokõsõ, sääl elligi uma' elopäävä' seto naase Tatjana-ga Kundsa küläh tii veereh.

Eläminõ oll kõrrah, aho- ja pliidiipuu' erälde riidah, katõkolmõ aastaga puu' pant nii ku tikutopsi'!

Tunnustõt kaivumeistri üle Luhamaa nulga — õgapiteh kõrramiis. Õga nädali puul-pääväl sai sääl sannah k' autus, söödētus süüke ja kuukõga.

Inne süümist lugit tä Piiblist jumalasõnna, sis palvõh ja kitaril saat tima ilosit laulõ, midä mi kõik laulimi ütehuuh. Vot, oll illos ja hingele hüä. Kiril oll baptist. Täl oll uma kogudus — olõki-s iistvidäjä, organisiiirjä. Kõnõl-

das, õt kõik Miss' o palvõmah oll ka tima kässiga ehitet. Viil taha üldä', õt Kirilä veli Semmen oll tsaari sõjaväeh hussaar.

Kõik aig om silmih ku Tatjana-ol iih illos lillilinõ põll pikä ündrigu pääl. Vanaesä kandsõ terve suvõ vilte, kindlahe varra hummogu hainaniitmisõ tüü man. Lõunadsõ puhkamisõ pidigi tuust aost avitamma, ku silm kinni lätt ja vesi suuhtõ tulõ. Tuuh ki-põltpuhkamisõ sängüh oll kaltsuga katõt põhukott. Reheta-õ oll üts tarvilik kotus, kõõ lämni, tuuperäast, õt säär tetti süvvä' nii laudarahvalõ kui hinele.

Kiril oll viil laulumis, pillimis, kalamiis, otsadana l' aviskaja.

KUNDSA KÜLA: foto erakogu.

Elokõnõ, murrõkõnõ om ku unõkõnõ. Mälestüst saa-i inõmisõlt kiäki är võtta', tuu jääs püsümä igäveses. Rahha — tuu tulõ ja lätt.

Saarniudu Eevi

Pildi pääl omma' Kundsa küllä, Kirilä ja Tatjana maja iih moro pääl 1971. aastagal: Nõm-migu Kiril, Uguri Tatjana, mu'imä Saarniudu (Nõmmik) Anna, sõsar Ester ja veli Tarmo.

Latsõpõlvõ küla Audjassaare

Om üts imeline väigokõmõ seto küllä kundi otsah — ütelpuul kurõmar' asuu ja töösõl puul Pihkva järve, kätte paistus kuuh Kolpino ja Medeli saartõga — tuu om Audjassaare. No' om tuu kurõmar' a suu eisk hoiualast tunnistõt. Ja õt küllä saia', sis piat sõitma ka läbi vinne külli Lüübnitsa, kuigi papõrdõ perrä kuulus tä vinne küllä Mikidämäe valda.

Ku ma oll kats aastakka Mikitamäe koolih k' ainu', lätsi suvõst Audjassaardõ uma tädile appi vai küllä (tädil ummi latsi olõ-õs) ja nii ma sinnä' kasulatsõst jäigi. Tuu oll umbõs 1955. aastagal.

Küläh oll tuulaiga 15 majapidämist ja kuna Lüübnitsah oll 7-klassilinõ kuul, sis tull kõigil latsil sinnä' kuuli minnä', kuigi opinõ käve tävveligult vinne keeleh. Eesti lähkop kuul oll Võõpsoh, a vahemaa oll 7 kilomeetrit.

Umbõs 1960-1961 aastagal nõssi Pihkva järve vesi nii korgõhe, õt uput küla ümbrusõ suu tävveligult

Latsõ' saiva' vinne koolih hõsti hakkamma ja nii lääki-s suurõp jago latsi eesti kuuli.

A vanõmba küläinemise' vinne kiilt kõnõlda mõista-s. Mu tädi saa-s vinne kiilt surmani selgest, tä oll Audjassaardõ mehele lännü'.

Väikoh küläh oll minoiälisi latsi umbõs 12-14 — väikomba viil päällekauba.

Küläh kasvatõdi ja kasva-

tõdas viil no'ki' kõgõ inäbä sibulit ja kurkõ ja viidi pää-mätselt Leningraati turulõ. Niikavva ku ma mälehtë, olliva' sibulapõllu' õks suurõmba ku kardohkapõllu'.

Püüti ka kallo. Mu tädimiis oll kalabrigaadi lüüvanõmb kalurikolhoosih «Pobeditel».

«Pobeditel» brigaadi käsutusõh oll ka mootorpaat, päris suur tuu ao kotsilõ.

Umbõs 1960-1961 aastagal nõssi Pihkva järve vesi nii korgõhe, õt uput küla ümbrusõ suu tävveligult — ollimi-gi nigu ütsik saar keset järve.

Latsõ' viidi hummogu lootsiguga kuuli, käüdi poodi man ja õdagu tulti meele Lüübnitsa küllä ala lootsiguga perrä.

Tuu vesi oll suurõsuvõni, nii õt külärahas sai umma kaup Leningraadi turu jaost õnnõ hobõstõga Lüübnitsa küllä viirde viia', kost laaditi auto pääle. No' om sinnä' illos kaemistorn ja hüä päävõtõmisõ ja tsuklõmisõ kotus valla puult tett.

Küläh oll ütemeelilinõ ja sõbralik rahvas, õgapäävõtõselt tetti tüüd, a pühapääväl sis oll üts puhkamispäiv.

Naase' kävevä' ütstõõsõ poolõ juttu ajama, a miihil oll väega populaarnõ (kõgõ inäbä talvõl) kaardimäng. K'audi ütte tallo kokko — Nõlvandi poolõ, sääl elli tuudaigu üte jalaga väega muhe ja laheda olõmisõga perepapa Petra. Miilhi oll õks nii pall'õ, õt kaardipakk jaeti kõrraga välilä

ja osa pidi viil päält kaema.

Mäng oll eis hindäst ka väega tõsinõ — üts podkidnoi võidsõ 3 tunni pikk olla', raha pääle mängtä-s, tähtsä oll vastamängijõ «pagoni» pääle panda'.

Väiga au seeh oll ka ülenõõmipühä aigu munaveeretäminõ. Kuna mi maja oll mäe otsah ja sääl oll ka liivanõ, sis olliva' tuu loomka tegemine õks mi maja man. A ütäl aastagal oll munapühhi aigu väega külm, sis tuudi tuu liiv mi poolõ küüki, õgas veeretämälä' jätetä-s.

Mälehtë, õt ku ma peräst liiva välilä vei, sis löise hulga kopkit. Vahepääl, kui munatagavara otsa sai, pidi munnõ ostma ja rahha liiva sisse pandma. Tütarlatsõl jäi mitmõ kino raha — kinopilet mass tuulaigu 20 kopkat.

Mi väikeseh küläh oll ka laululembelist rahvast. Lau-luimä Agrepina Pihlaste — külärahva jaos lihtsalt Kreepa, oll uma ao kotsilõ andekas ja isikuperäne inimene.

Timä poolõ tulliva suvõl Tarto Ülikoolist üliõpilasõ', iihotsah rahvaluulekogoja Udo Kolgiga. Sis filmiti laulõ, tandsõ, tüütegemist ja miil', latsõ, saimi' ka tuud päält kaia', ku kotost tulõma saimi'. Tõid oll latsil tuudaigu suvõl pall'õ.

Nii üliõpilasõ' kävevä' õks mito suvõ ja oll väega huvitav, teime näidegä ütäh jaanituld ja muidõ ka tahtõva külärahvaga ütäh olla', õt kaia' kuis tuu maalo käüse.

Küll filmiti linakakmist, rüäpõimmist ja surnu arsaatmist ja kõik tuu käve seto rõivih ja seto leeloga, iistütlejä muiduga Kreepa. Laulnaase' olliva' ka mi umast küläst ja paar

500 kruuni karmanihe!

Preemia kuu kõgõ parebalõ kirä autorilõ.

Kirotagõ' umast latsõpõlvõst, kodoküläst, mäntsestki' huvitavast inõmisõst vai elolitsõst juhtumisõst. Ja kirätükk võisi' õks olla' Setomaaga' seot ja viil parep ku' seto keeleh. Toimõtus mass raha toolõ kiräle, koh om man kirotaja täüsniimi, isikukood ja pangaarvõ nummõr.

Maikuu raahhapreemia Hurda Veeralõ kirä «Latsõpõlvõ küllä Audjassaare» iist. Eriavvohind lätt Saarniudu Eevilõ.

Kiri Kiroda: Setomaa ajaleht Laossina küla, 64308 PÕLVAMAA vai igor.taro@setomaa.ee

Toimetusõl om õigus kirju toimetä ja naid lühendä

naist vist olli' Laossinast.

Tuud filmi näüdati ETV-s viil paar-kolm aastakka tagasi, muidogi oll tä mustvalgõ, a ku ollit sääl nõnnapiti seeh olnu', sis sait arvo küll, koh oll filmit.

Seto kombõ' olliva' õks au seeh, nii unõhtõda-s ka paabapraasnigu pidämist. Tuud peeti kinkõgi puul taloh, mehe' sinnä' tulõ-s. Ütskõrd oll ka mi puul. Süüdi, laulõti, tandsiti ja võõdõti napsi, õga sis minnogi kotost ar aeta-s, nii õt ma olli latsõst pääl kõgõ tuu seeh.

Kuna elli mi nii, õt vindläse' olliva' meil ümbretsõõri, sis tahtõst vai taha-s, oll meil elo puul-seto puul-vinne muudu, a läbisaaminõ oll hüä. Ma mälehtë-i eiski kooliaost määnestki tüllü vindläisiga.

Tulõ üts nal' akas lugu miilde. Tädi saatsõ minno Lüübnitsa puuti ätkat ostma. Tuul aigua ma vinne kiilt mõista-s. Tädi ütäl, õt küsü' «uksust». Lätsimi sõbrannaga ja ku poodi mano joudsõmi, sai «uksustõst» «uksus». Küll poodimis

näüdas klambrit ja pailu ja niite, a mi tahtõmi õks «uksust». Ei mälehtë inäp kuis, a viimäte mi tuu «uksuse» kodo tõimi.

Elo nakas veitskesse viisi parembusõ poolõ liikumma ja ku tull aig Rāpinä kuuli minnä', sis nakas ka buss Lüübnitsa k' auma — nii õt saimi ilostõ kuuli ja kodo. No' om küläh majapidämisi vähämbäst jäänü', mu kasuvanõbidõ maja palli maahha. Ma elli sis jo Põlvah. A küllä eläs ja külavanõp om tuu Agrepina Pihlaste tüütretütär Sillaoro Leili, hõsti tubli ja tragi provva. Mul om hüä miil tuu üle, õt tä mu kodoplatsi lähkohe külakokkutulõku kotusõ tekk.

Ku vaia, sis tä kõnõlõs uma küläst ka matkajilõ, minevõ suvõl kahtõ sääl väega suur grupp rattamatkaji.. Ja väega kistumalda hüä üritus om säälkandih no' «Sibula ja kala-lat», koh saami' kokko ummi vanna sõpruga ja külärahvaga. Tuu iist suur tenno Mikidämäe vallaalõ ku pääkõrraldajalõ.

Hurda Veera

Õiõ veerg

Ku olõt harinu' määnestki tiid piteh k' auma, sis tuu paistuski' lühep ja parep ku vaest tõõnõ õgvõp tii. Nii om ka tõiega. Käsitüü vai näpotüü võtt pall'õ aigu ja kõõ tulõ-õi ka nii välilä ku mõtlõt vai tahat, esümisõ', mutingu' tulõva' sisse. Ku anda' õigõlõ massinalõ õigõ käsk kätte, sis tuusama mõtõh sünnüs rutubahe ja viko ka tulõ-õi.

A mille sis õks tuldäs jal' tagasi vanavanõbidõ muudu tegemisõ mano? Mille otsitas saraja veerest üles peeleküle' ja ahopäält sua' ja tarõpäält närduskoti'? Ja sis tulõ välilä, õt sääntsit eistegijit ullõ oma pääle su' viil tõisigi! Tuud näüdäs 5. ja 6. mail Verska kultuurimajja kogonõnu' naisi summ. Tähen-dä-äs siih midägi kavvõlinõ tii, õga tüüpäävä'. Tulti ummi tõid ja tegemisi näütämmä ja tõisi kaema ja kullõmma. Paar miist oll ka' essü-nü' vai meelega tulnu' naisi kampa. Olõ-õi õgapääväne asi, õt miis istus piili takah ja kuda kangit, tuud peetas naisi tüüst. A kangakudaminõ om rassõ ja vabalt võisi' mehe' olla' ka meil kangakudaja'. Naase' litsva' hinnäst ka puutüüd tegemä ja inäp olõ-õi määnegi imeh, õt naase' ragova' kannõld.

Kangast koeta-ai' inäp tuuperäst, õt muidu saasi-i' ar' eletüs. Saat õks. Läätt puuti, annat masukaardi ja saat säält pia kõik, midä hing himostas. A täks õks olõ-õi nii. No' tahetas silmäle ja ka kihäle midägi muud, midä poodih olõ-õi. Pia tulõ tuugi aig, ku poodih olõ-õi inäp kõrralist villakangast, sis tulõ väliläisi naada' eis palt' orõivit kudama.

Kuis koetas kangit, minkõga koetas? Kas tuu om tähtsä, õt mäntse süsteemiga koetas? Ku mi kõnõlõ vai mõtlõ uma traditsiooni vai vanavanõbidõ tegemisi ja mõistmisi edesiandmisõ pääle, sis om tuu tähtsä, õt kuis, a muidõ om tävvest ütškõik kuis tiid, ku õnnõ illos ja hüä tulõ, hindäle ja tõisilõ meelüs.

Setomaal kangakudaminõ om ummamuudu, peele' omma' setomoodulitsõ' ja rehkdus, õt kuis ku pall'õ langa lätt, kõik tuu arvõstus om setomatematika. Ku tahata', õt miil' vana tarkus püsüsi', sis piat tuud opma nii ku leelolaulu vai tarõehitamist. Vannu tarku kangakudajitnaisi jääs kõõ vähäbäst, õga päiv om kultuuri alalhoitmisõ jaost kullakaalulinõ. Naisi tarkusõ' hõöse', võõrkooli' ja raamadutarkusõ' tulõva' asõmõlõ. Tuu om ku võõridõ puidõ istutaminõ tarõ ümbrere vai töösõlt maalt tuud eläjidõ kodostaminõ. Ku mi umma kangakudamist jova-ai ar' oppi' ja nii alalõ hoita', leelohellü vanaimmi muudu meeleh pitä' ja hindä sisse koko' ja laulta', sis olõ-õi ka arvada', õt kiäki tulõ hummõn siiä' seto kultuuri kaema. Liinamuudu kangakudamist ja laulmist om maailm täüs, tuuperäst joh siiä' tulda-ai'. Hoitkõ umma!

Sarvõ Õiõ

Lehte tegevä': Toimetaja — Taro Igor, tel. 7954494, mob.5273985, e-post: igor.taro@setomaa.ee

• Kiil — Sarvõ Õiõl • Makett ja külesäädmine — Taro Julia

• Kirätsura: Nutovi Mirjam, Hõrna Maar'a, Sarvõ Õiõ, Lillagu Anti, Riitsaare Evar, Saarestiku Teele, Linnamäe Lauri, Ilvese Aapo, Kauksi Ülle, Hõrna Aare, Matvei Arvi, Raudoja Ahto

• Välläandjät: Setomaa Valdade Liitl • Setomaa lehe kolleegium: Urmas Klaas, Helen Alumäe, Ilme Hoidmets, Maarja Hõrn, Ülle Kauksi, Leo Kütt, Annela Laaneots, Anni Lahe, Arvi Matvei, Teele Saarestik, Õie Sarv, Aare Kuura, Indrek Mustimets, Epp Solovjov, Helju Tsopatalo, Vello Jürjõõ, Hindrek Muts

• Trükijä: AS Printall • Lehe ilmumist tugõva Setomaa Kultuuriprogramm • **Kiri Kiroda: Setomaa ajaleht Laossina küla 64308 PÕLVAMAA vai igor.taro@setomaa.ee**

Toimetusõl om õigus kirju toimetä ja naid lühendä